

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง

โทษประหารชีวิต : หลักคิดด้านสิทธิมนุษยชน

จัดทำโดย

พลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัด

รหัส ๕๗๐๒๓๒

เอกสารวิชาการนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม

หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ ๒

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สถาบันธรรมนุญศึกษา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำนำ

โทษประหารชีวิต เป็นโทษอาญาร้ายแรงที่สุดมีใช้มาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์จนถึงปัจจุบัน โทษประหารชีวิตมีผลเป็นการทำลายล้างชีวิตของผู้ถูกลงโทษ จึงเป็นการสวนทางกับหลักสิทธิมนุษยชน และหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีชีวิตอยู่ และมีเสียงเรียกร้องให้ยกเลิกโทษชนิดนี้

ถ้าพิจารณาทางด้านอาชญาวិทยา ซึ่งว่าด้วยการลงโทษผู้กระทำผิดอาญา หรือผู้มีพฤติกรรม เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมในทางรุนแรงโหดร้าย เช่น ฆ่าคนตาย หรือทำร้ายเผ่าพันธุ์มนุษย์ การลงโทษ ประหารชีวิตจะเป็นการแก้แค้นทดแทน เป็นการข่มขู่ และเป็นการตัดโอกาสการกระทำผิดในครั้ง ต่อ ๆ ไป เพื่อให้สังคมมีความสุข

ประเทศต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งในสาม กล่าวคือ ๑๔๐ ประเทศ จากจำนวน ๑๙๘ ประเทศในโลก ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว ยังคงเหลืออีก ๕๘ ประเทศ เท่านั้น ยังมีโทษประหารชีวิตลงโทษ ผู้กระทำผิดอาญา รวมทั้งประเทศไทยด้วย

ในขณะที่องค์กรต่าง ๆ ด้านสิทธิมนุษยชน เรียกร้องให้ยกเลิก หรือหยุดการใช้โทษ ประหารชีวิต เพราะเป็นการลงโทษที่ขัดหลักสิทธิมนุษยชน ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นับว่าเป็น ประเด็นน่าสนใจที่ควรศึกษาวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบาย และวางยุทธศาสตร์การ ลงโทษทางอาญาของประเทศไทย ต่อไป

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
๑. บทนำ	๑
๒. ความเป็นมาของโทษประหารชีวิต	๑
๒.๑ แนวคิดของนักปราชญ์เกี่ยวกับโทษประหารชีวิต	๒
๒.๒ การลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย	๔
๒.๓ กฎหมายอาญาของประเทศที่มีโทษประหารชีวิต	๕
๒.๔ ข้อห้าม หรือข้อจำกัดของการลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายไทยปัจจุบัน	๖
๒.๕ ทิศทางการลงโทษประหารชีวิตของนานาชาติ	๖
๓. หลักคิดด้านสิทธิมนุษยชน	๗
๓.๑ ยุคกรีก – โรมัน	๗
๓.๒ ยุคกลาง	๘
๓.๓ ยุคสมัยใหม่	๘
๓.๔ ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน	๙
๓.๕ พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย	๑๒
๔. การกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับโทษประหารชีวิตของประเทศไทย	๑๓
๔.๑ ปัจจัยด้านหลักสิทธิมนุษยชน	๑๔
๔.๒ แนวทางเลือกการกำหนดยุทธศาสตร์	๑๕
๕. สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๖
๕.๑ สรุป	๑๖
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๗

โทษประหารชีวิต : หลักคิดด้านสิทธิมนุษยชน

๑. บทนำ

โทษประหารชีวิต เป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่งในจำนวน ๕ ชนิด ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิ้น กล่าวได้ว่าโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่มีความรุนแรงสูงสุด เพราะถึงขั้นทำลายล้างชีวิตของบุคคล ดังนั้น ตามหลักคุณภาพ หรือหลักสัดส่วนระหว่างพฤติกรรมความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ กับ โทษที่จะได้รับจึงต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกันตามทฤษฎีเหตุและผล เมื่อเป็นดังนี้โทษประหารชีวิตจึงต้องใช้กับผู้ประกอบอาชญากรรมประเภทร้ายแรงอุกฉกรรจ์หนักโทษ หรือการกระทำอย่างเหี้ยมโหด ทารุณ ไร้มนุษยธรรม ตามทฤษฎีการลงโทษ เพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory) หรือทฤษฎีการลงโทษให้สาสมกับความผิด (Instinct Theory) อันเป็นการช่วยชดเชยเยียวยาความรู้สึกแค้นเคืองแค้นของผู้เสียหาย

ตามหลักอาชญาวิทยา วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญามีหลายประการ และหลายทฤษฎี ทั้งในด้านผู้กระทำความผิดด้านผู้เสียหาย และด้านสังคมส่วนรวม เช่น

- ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory)
- ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ (Deterrence Theory)
- ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Prevention Theory)
- ทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation Theory)
- ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด (Reformation หรือ Rehabilitation Theory)

สรุปกล่าวได้ว่า การลงโทษประหารชีวิตจะเป็นตามหลัก ๔ ทฤษฎี ดังกล่าวข้างต้น

๒. ความเป็นมาของโทษประหารชีวิต

เป็นที่แน่ชัดว่าการลงโทษประหารชีวิต เป็นการกระทำต่อชีวิตของผู้ประกอบอาชญากรรมให้สิ้นสลายไป ในสมัยดั้งเดิมยุคโบราณใช้วิธีการตัดศีรษะ ของไทยเรียกว่า “กุดหัว” บางสังคมใช้

วิธีการอื่น เช่น ตรึงกางเขน เช่น กรณีพระเยซูคริสต์ ถ่วงน้ำในทะเล ฟิ้งทั้งเป็น เสียบทละร่างกาย ทบตีจนเสียชีวิต ใช้การตีมียาพิษ เช่น กรณีโซเครตีส ปราชญ์ชาวกรีก การแขวนคอ ปาดด้วยก้อนหิน นั่งเก้าอี้ไฟฟ้า และการตัดศีรษะ โดยวิธี กิโยติน (Guillotine) ในฝรั่งเศส ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าวิธีการประหารชีวิตในอดีตมีความรุนแรง โหดร้าย ทารุณ และทรมาณผู้ถูกลงโทษ แต่ปัจจุบันนี้ มีวิวัฒนาการลดความรุนแรงลงมาก โดยใช้วิธีฉีดสารพิษเข้าร่างกาย ซึ่งประเทศไทยนำมาใช้เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ เป็นต้นมา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕ วรรคสอง

๒.๑ แนวคิดของนักปราชญ์เกี่ยวกับโทษประหารชีวิต

มีนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตไว้ ซึ่งมีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษนี้ ดังจะขอยกเอาความคิดเห็นของบางท่านมาแสดงไว้ ดังนี้

(๑) เซนต์ โทมัส อะควินาส (Saint Thomas Aquinas)

เป็นนักบวชในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ให้ความเห็นว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ เพราะพระเจ้าได้มอบอำนาจให้กับรัฐเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้เฉพาะในเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระบัญชาของพระเป็นเจ้า เพื่อความยุติธรรม เพราะเมื่อผู้ใดทำให้ผู้อื่นต้องตายไป เขาก็ควรถูกลงโทษถึงตายเช่นเดียวกัน

ประการที่สอง เพื่อรักษาและปกป้องสังคมให้พ้นจากการกระทำความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

(๒) ฌ็อง จาคส์ รูสโซ (Jean Jecques Rousseau)

ให้ความเห็นว่าควรมีโทษประหารชีวิตอยู่ต่อไป เพื่อใช้กับผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ โดยเฉพาะกับผู้กระทำความผิดที่ได้รับสมญานามว่า “social monster” เพราะบุคคลประเภทนี้เป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงต่อสังคม ดังนั้น สังคมจึงควรปฏิบัติต่อเขาได้เสมือนหนึ่งว่าเขานั้นคือสัตว์ร้าย

(๓) ซีซา ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso)

เป็นแพทย์ทหารชาวอิตาลี เนื่องจากท่านได้คลุกคลีอยู่กับทหารเป็นเวลานาน จึงตั้งเป็นข้อสังเกตว่า ทหารที่ชอบกระทำความผิดอยู่เสมอ นั้น มักเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางร่างกาย เช่น มีความจุของม้ามสมองน้อย ช่วงแขนยาวผิดปกติ ผมหด ตาเหล่ ถนัดซ้าย มีความรู้สึกด้านและอดทนมากกว่าบุคคลธรรมดา Lombroso ได้แบ่งแยกอาชญากรไว้เป็น ๓ ประเภทด้วยกัน คือ อาชญากรโดยกำเนิด อาชญากรจิตไม่ปกติ และอาชญากรที่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมบนันดาลให้ผันแปรไป

Lombroso เชื่อว่าพวกอาชญากรโดยกำเนิด นี้เป็นพวกที่ได้รับความชั่วร้ายมาทางสายเลือด โอกาสที่จะปรับปรุงหรือแก้ไขอาชญากรโดยกำเนิดให้กลับตัวเป็นคนดีนั้นมีอยู่น้อยมาก ดังนั้น ถ้าพวกนี้กระทำความผิดเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมขึ้นเมื่อใด ก็ต้องลงโทษอย่างเด็ดขาดด้วยการประหารชีวิต

(๔) ราฟาเอล การ์ฟาโล (Raffaele Garofalo)

เป็นนักปราชญ์ชาวอิตาลี ให้ความเห็นว่าเป็นเมื่อสังคมกำลังตกอยู่ในภาวะอันตราย ก็จำเป็นอยู่เองที่สังคมนั้นจะต้องป้องกันตนเองอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น ถ้ามีผู้ใดกระทำความผิดออกจากรัจฉิน สมาชิกของสังคมนั้นจึงไม่ควรเห็นอกเห็นใจผู้กระทำความผิด การลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดให้ออกไปจากสังคมได้อย่างเด็ดขาดแล้ว นับว่าเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นมีโอกาสได้ถ่ายทอดความชั่วร้ายทางสายโลหิตไปยังลูกหลานในสังคม

แนวความคิดของนักปราชญ์ ๔ ท่านนี้ เป็นไปในแนวสนับสนุนการลงโทษประหารชีวิต ส่วนแนวความคิดของนักปราชญ์อีก ๓ ท่านต่อไปนี้เป็นไปในทางคัดค้าน การลงโทษประหารชีวิต โดยให้เหตุผลไว้คือ

(๕) ซีซาร์ เบคาเรีย (Cesare Beccaria)

เป็นนักปราชญ์ชาวอิตาลี ให้ความเห็นว่าเป็นที่บ้านเมืองสงบสุขนั้น รัฐจะลงโทษประหารชีวิตได้ก็ต่อเมื่อการลงโทษประหารชีวิตนั้น เป็นเพียงวิธีเดียวที่จะยับยั้งการกระทำความผิดของประชาชนคนอื่น ๆ ได้

(๖) เบนจามิน รัช (Benjamin Rush)

เป็นผู้ที่เริ่มคัดค้านการลงโทษประหารชีวิตในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างจริงจัง เป็นคนแรก ให้ความเห็นเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตเอาไว้ว่า การลงโทษประหารชีวิตนั้นนอกจากจะ

ไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้แล้ว ยังมีผลเป็นการเพิ่มอาชญากรรมที่ร้ายแรงขึ้นไปอีก เพราะการที่รัฐลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์นั้น ก็เท่ากับรัฐนั่นเองเป็นผู้ก่อให้เกิดอาชญากรรมที่อุกฉกรรจ์เพิ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งเสมอไป

(๗) ฮูโก อะดัม เบดัว (Hugo Adam Bedau)

ให้ความเห็นว่า แม้ข้ออ้างของฝ่ายที่นิยมโทษประหารชีวิตที่ว่า รัฐมีอำนาจลงโทษประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดนั้น คนผู้นั้นไม่มีความเป็นภัยต่อไปอีกแล้ว เพราะเขาตกอยู่ในสภาพของนักโทษที่ถูกควบคุมตัวอย่างเข้มแข็ง จึงไม่จำเป็นที่จะต้องลงโทษเขาจนถึงขั้นประหารชีวิต เพียงเพราะเหตุว่าเขาผู้นั้นเคยกระทำความผิดเป็นภัยต่อสังคมมาก่อน

Bedau ยังมีความเห็นอีกว่า ถ้าเกิดความผิดพลาดจนถึงขั้นลงโทษผู้บริสุทธิ์แล้ว การลงโทษจำคุกก็ยังดีกว่าการลงโทษประหารชีวิต เพราะยังให้ออกาสนักโทษได้มีชีวิตอยู่ ดังนั้น จึงควรยกเลิกโทษประหารชีวิตนี้เสีย เพื่อป้องกันผู้บริสุทธิ์มิให้ต้องได้รับโทษอันร้ายแรงโดยไม่มีทางแก้ไข

๒.๒ การลงโทษประหารชีวิตของประเทศไทย

เท่าที่มีหลักฐานสามารถค้นคว้าอ้างอิงได้ ขอเริ่มต้นกล่าวถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น โดยในยุคดังกล่าวจะเน้นที่ความผิดฐานกบฏ และความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ เป็นสำคัญ ดังปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ลักษณะกฏอัยการศึก คือการกระทำทรยศต่อองค์พระมหากษัตริย์ และเป็นกบฏต่อบ้านเมือง จะถูกลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีการทรมานต่าง ๆ เช่น ตัดศีรษะด้วยดาบ หรือ กุดหัว โดยใช้เพศฆาต ๓ คน ดาบ ๑ ดาบ ๒ และดาบ ๓ หรือสำเร็จโทษด้วยท่อนไม้จันทน์ (ดูกฎหมายตราสามดวง มาตรา ๑๗๖ และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗)

ต่อมาปี พ.ศ.๒๔๗๗ มีการแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ยกเลิกวิธีการตัดศีรษะ และใช้ปืนยิงแทน โดยใช้วิธีนี้ประหารชีวิตเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๔๗๘ และใช้เรื่อยมาจนปี พ.ศ.๒๕๔๖

หลังจากนั้น เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๖ ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ.๒๕๔๖ ออกใช้บังคับเปลี่ยนวิธีการลงโทษ การประหารชีวิตจากเดิมที่ใช้ปืนยิงเป็นวิธีฉีดด้วยยา หรือสารพิษให้ตาย ทำให้การทรมาน ทารุณ โหดร้ายลดลง

เหตุผลที่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการประหารชีวิตจากใช้ปืนยิงมาเป็นใช้วิธีฉีดยา หรือ สารพิษให้ตาย เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ เนื่องจากมีเสียงเรียกร้องจากสังคมโลก ประกอบกับประเทศไทย เข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๑ และเข้าร่วมมีพันธกรณีผูกพันต้อง ปฏิบัติตาม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil, and Political Rights) (ICCPR) เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๐ ซึ่งมีข้อห้ามการลงโทษด้วย วิธีโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ต่ำช้า ประกอบกับสังคมไทยมีความเจริญพัฒนายอมรับหลักเรื่องสิทธิ มนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔ บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองเรื่องนี้ไว้อย่างเข้มงวด จึงเป็นผลให้ รัฐบาลและรัฐสภาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕ เปลี่ยนวิธีการลงโทษประหารชีวิตตาม แนวทางดังกล่าว และใช้วิธีนี้ตลอดมาจนปัจจุบัน (ส.ค.๒๕๕๗)

๒.๓ กฎหมายอาญาของประเทศไทยที่มีโทษประหารชีวิต ปัจจุบันมี ดังนี้

- (๑) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ต่อบุคคลพระมหากษัตริย์ฯ มาตรา ๑๐๗ – ๑๑๑
- (๒) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ภายในและภายนอกราชอาณาจักร มาตรา ๑๑๓, ๑๑๕, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๔, ๑๒๗ และมาตรา ๑๒๕
 - (๓) ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ มาตรา ๑๓๒
 - (๔) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย มาตรา ๑๓๕/๑
 - (๕) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา ๑๔๘, ๑๔๙
 - (๖) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม มาตรา ๒๐๑, ๒๐๒
 - (๗) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดขึ้นตายเป็นต่อประชาชน มาตรา ๒๑๘, ๒๒๔
 - (๘) ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา ๒๗๗ ทวิ, ๒๗๗ ตริ, ๒๘๐
 - (๙) ความผิดต่อชีวิต มาตรา ๒๘๘, ๒๘๙
 - (๑๐) ความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา ๓๑๒ ทวิ, ๓๑๓, ๓๑๔
 - (๑๑) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มาตรา ๓๓๕, ๓๓๕ ทวิ, ๓๔๐, ๓๔๐ ทวิ
 - (๑๒) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๕๒ มาตรา ๖๕, ๖๖, ๕๓

๒.๔ ข้อห้าม หรือข้อจำกัดของโทษประหารชีวิต ตามกฎหมายประเทศไทยปัจจุบัน

กรณีผู้กระทำความผิดที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ห้ามใช้โทษประหารชีวิต โดยถือเอาวันกระทำความผิดเป็นเกณฑ์ ไม่คำนึงว่าจะถูกจับกุมเมื่อใด หรือศาลจะมีคำพิพากษาเมื่อใด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ.๒๕๔๖

กรณีหญิงมีครรภ์ ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตร แล้วให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต เว้นแต่เมื่อบุตรถึงแก่ความตาย ก่อนพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๗ วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ.๒๕๕๐

๒.๕ ทิศทางของนานาชาติประเทศเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต

ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิต ปี ๒๕๕๕ ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย (Amnesty International) สรุปได้ว่าประเทศต่าง ๆ ในโลกมีทิศทางเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

(๑) ประเทศซึ่งยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดทางอาญาทุกประเภท มีจำนวน ๘๗ ประเทศ เช่น กัมพูชา ฟิลิปปินส์ แอลเบเนีย ออสเตรเลีย แคนาดา เนปาล ฝรั่งเศส เป็นต้น

(๒) ประเทศซึ่งยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดอาญาทั่วไปเท่านั้น มีจำนวน ๘ ประเทศ เช่น โบลิเวีย บราซิล เปรู เป็นต้น

(๓) ประเทศซึ่งยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติ มีจำนวน ๓๕ ประเทศ เช่น แอลจีเรีย พม่า ลาว บรูไน เกาหลีใต้ ศรีลังกา เคนยา เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ยังคงไว้ซึ่งโทษประหารชีวิตสำหรับอาชญากรรมทั่วไป เช่น ฆาตกรรม แต่อาจถือได้ว่า ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติ เนื่องจากได้ระงับการใช้โทษประหารชีวิตในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา และยังเชื่อได้ว่ามีนโยบายหรือระเบียบปฏิบัติที่จะไม่ลงโทษประหารชีวิต

(๔) ประเทศซึ่งยังคงใช้การลงโทษประหารชีวิต มีจำนวน ๕๘ ประเทศ เช่น จีน อินเดีย อิรัก อิหร่าน ญี่ปุ่น คิวบา เวียดนาม สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น ประเทศเหล่านี้ยังคงไว้ซึ่งโทษประหารชีวิตสำหรับอาชญากรรมทั่วไป

จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่า มีประเทศที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติ จำนวน ๑๔๐ ประเทศ สำหรับประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน มีกัมพูชาและ

ฟิลิปปินส์ที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดทางอาญาทุกประเภท ส่วนลาว พม่า บรูไน ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติ ส่วนไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และเวียดนาม ยังคงมีและใช้โทษประหารชีวิตอยู่

๓. หลักคิดด้านสิทธิมนุษยชน

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้มีมาเป็นเวลานานมากนับพันปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการคุ้มครองมนุษย์ทุกคนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ส่วนคำว่า “สิทธิมนุษยชน” นั้น เป็นคำที่นิยามขึ้นมาใหม่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีพัฒนาการแต่ละยุคสมัยสรุปได้ ดังนี้

๓.๑ ยุคกรีก-โรมัน เป็นยุคที่เชื่อถือในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีศาจเทวดา มนุษย์ยังคงเชื่อถือเทพต่าง ๆ เช่น เชื่อว่าเทพ Zeus ทำให้มนุษย์มีความรู้สึก หิริโอตตัมปะ มีความละอายต่อบาป ดังนั้น มนุษย์จึงมีความสามารถรู้จักผิดชอบชั่วดี และสามารถปกครองบ้านเมืองได้เอง บ้านเมืองก็มีความสุข เพราะมนุษย์ในยุคนั้นเชื่อถือเทพเจ้า Zeus เมื่อเวลาผ่านไป ขณะที่กรีกมีความรุ่งเรืองมากขึ้น ความเชื่อถือในเทพเจ้าที่มีอยู่แต่เดิมเปลี่ยนแปลงไป เกิดการปกครองอย่างไม่เป็นธรรม มีการกดขี่ข่มเหงอย่างมาก มีการแบ่งแยกชนชั้นของคนในสังคมอย่างชัดเจน เกิดระบบอภิสิทธิ์ชน และระบบทาส ซึ่งเป็นระบบที่โหดร้ายทารุณ กดขี่ข่มเหง กีดกันแบ่งชนชั้น เช่น ผู้ชายชาวเอเธนส์เท่านั้นที่สามารถออกเสียงทางการเมืองได้ หากเป็นหญิงหรือเป็นทาส หญิงไม่มีสิทธิ์ออกเสียงในทางการเมือง เป็นต้น

เมื่อเกิดสถานการณ์เช่นนี้ กลุ่มนักปราชญ์หลายคนในยุคนั้น ทนไม่ได้กับความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น จึงพยายามอ้าง “กฏธรรมชาติ” เป็นหลักเพื่อต่อต้านการปกครองของผู้มีอำนาจนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น เช่น เพลโต อริสโตเติล และ จิเซโร โดยมีแนวคิดใช้เหตุผล และความชอบธรรมตามหลักธรรมชาติ ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน และมีสิทธิบางประการที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถโอน หรือลวงละเมิดได้ เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิในร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาพ เป็นต้น

ในช่วงเวลานั้นมีการออกกฎหมายเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนมากขึ้น โดยเริ่มจากความเสมอภาคทางทรัพย์สิน กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่สำคัญได้แก่ **กฎหมาย 12 โต๊ะ** ซึ่งเป็นกฎหมายที่วางอยู่บนหลักของกฎหมายธรรมชาติ และรับรองสิทธิของพลเมืองโรมัน ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง (แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงทาส) **จึงถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของโลก ที่แสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน**

๓.๒ ยุคกลาง อยู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๕ ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เกิดขึ้นหลังจากยุคกรีก-โรมันเริ่มเสื่อมลง ช่วงเวลานั้นมีการขยายอิทธิพลของ**คริสต์ศาสนา**เข้ามาในจักรวรรดิโรมัน และต่อมาจักรพรรดิคอนสแตนตินได้รับเอาคริสต์ศาสนาเข้าเป็นศาสนาประจำชาติ ยุคกลางนี้เป็นยุคที่มีความเจริญทางด้านคริสต์ศาสนาสูงสุด และมีอิทธิพลครอบคลุมเป็นระยะเวลายาวนาน โดยแบ่งโครงสร้างสังคมออกเป็นระดับต่าง ๆ ได้แก่ พระมหาน้ำที่ด้านศาสนา ผู้ปกครอง และขุนนางมีหน้าที่ด้านปกครองผู้ใช้แรงงาน ยุคกลางนี้มีความเชื่อที่ว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก แต่ที่โลกวุ่นวายเพราะมนุษย์ไม่เชื่อฟังพระเจ้า ทางรอดที่มีอยู่ คือ การเชื่อฟังพระเจ้า (Jesus) และปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้มีการกำหนดผู้แทนของพระเจ้าในทางโลก คือ **พระสันตะปาปา (Pope)** ถือเป็นผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจจากพระเจ้ามาคอยดูแลมนุษยโลกให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

นักปราชญ์ที่มีบทบาทสำคัญในยุคนี้ ได้แก่ **นักบุญออกุสติน (Saint Augustine)** มีแนวคิดว่าสังคมมีอาณาจักรอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่ อาณาจักรทางโลก (รัฐ) และศาสนจักรของพระเจ้า ทั้งสองส่วนนี้แยกออกจากกัน แต่ศาสนจักรของพระเจ้ามียอำนาจเหนือกว่าฝ่ายอาณาจักร (รัฐ) ดังนั้นมนุษย์จำเป็นต้องทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และพระเจ้าซึ่งถือว่ารับอำนาจโดยตรงจากพระเจ้า จึงเป็นผู้ที่มีบรรดาศักดิ์สูงกว่าประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ยุคกลางเป็นยุคที่ศาสนจักรมีอำนาจ แต่มอบหมายอำนาจให้ฝ่ายอาณาจักร ทำหน้าที่ปกครองภายใต้เจตจำนงของพระเจ้า

๓.๓ ยุคสมัยใหม่ หลังจากที่ประชาชนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนจักรมาเป็นเวลานาน ในช่วงปลายของยุคกลางได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น เกิดการแยกตัวระหว่างฝ่ายศาสนจักรโรมันคาทอลิก ออกมาเป็นนิกาย**โปรเตสแตนต์**ไม่ขึ้นกับฝ่ายศาสนจักรโรมันคาทอลิกอีกต่อไป จากนั้นสังคมเริ่มมีการรวมตัวเป็น “รัฐ” ต่างๆ เกิดขึ้น และมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้รัฐมีความชอบธรรมการปกครองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ได้เกิดปัญหาระหว่างรัฐกับประชาชนผู้ถูกปกครอง กล่าวคือ รัฐต้องการอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง ส่วนประชาชนก็

เรียกร่องสิทธิและเสรีภาพ เพราะเห็นว่าการปกครองที่เป็นอยู่ขณะนั้นดำเนินไปอย่างไม่เป็นธรรมชาติ การตรวจสอบ ทำให้เกิดแนวความคิดด้านการปกครองรูปแบบใหม่ ที่สำคัญคือ แนวความคิดของ **John Locke** นักปราชญ์ชาวอังกฤษ ซึ่งเป็นบิดาประชาธิปไตย และบิดาแห่งสิทธิมนุษยชน **John Locke** เป็นผู้ที่มีแนวคิดว่ามนุษย์เป็นผู้มีจิตใจงดงาม มีสิทธิเสรีภาพ แต่สังคมที่มนุษย์อยู่เป็นสังคมที่ขาดระเบียบ และเห็นว่ารัฐไม่ได้อยู่เหนือประชาชน แต่มีข้อผูกพันกันระหว่างรัฐกับประชาชน ที่เรียกว่า “**สัญญาประชาคม**” โดยแต่ละฝ่ายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันเพื่อความสงบสุขของสังคม มนุษย์จำเป็นต้องสละสิทธิบางประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ในขณะที่เดียวกันรัฐก็ต้องถูกจำกัดการใช้อำนาจเพื่อป้องกันมิให้ล่วงละเมิดประชาชนจนเกินขอบเขต โดยยึดถือหลักสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่

- (๑) มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน
- (๒) ผู้จะมาปกครองต้องเป็นผู้ที่มาจากความเห็นชอบจาก ประชาชนส่วนใหญ่
- (๓) เมื่อผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองแล้ว จะต้องใช้อำนาจเพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ
- (๔) หากผู้ปกครองใช้อำนาจไม่ชอบธรรม ก็สามารถยกเลิกสัญญาประชาคมนั้นโดยถอดถอนผู้นำออกจากตำแหน่งได้
- (๕) การใช้อำนาจของผู้ปกครอง ต้องตรวจสอบ ควบคุมได้

ต่อมา **มองเตสกีเอร์ (Charles de Montesquieu)** นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และ อำนาจตุลาการ และเป็นที่ยอมรับแพร่หลายในเวลาต่อมาถึงปัจจุบัน

๓.๔ ปณิญาสาครว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

จากที่กล่าวถึงยุคสมัยต่าง ๆ ๓ ยุคสมัย แสดงให้เห็นว่าในแต่ละยุคสมัย มีการพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนตลอดมา เพราะเป็นเรื่องธรรมดาที่คนเราเมื่อรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกข่มเหง บีบบังคับ ล่วงล้ำสิทธิ ก็จะต้องลุกขึ้นมาเรียกร้อง และรัฐเองก็ต้องพยายามตอบสนอง ให้การปกป้องและคุ้มครองสิทธิของคนเหล่านั้น เพื่อความสงบสุขของสังคมในภาพรวม จึงเป็นที่มาของ **หลักสิทธิมนุษยชน** อย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ผ่านพ้นไป และพัฒนามาเป็น **ปณิญาสาครว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal**

Declaration of Human Rights) ประกาศใช้ทั่วโลกตั้งแต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๕๑ เป็นต้นมา และได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ จำนวนมาก รวมถึงประเทศไทยด้วยซึ่งให้การรับรองเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชีย

เนื่องจากสถานะภาพของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป็นเพียงเอกสารแถลงการณ์หรือเอกสารแสดงเจตจำนงของกลุ่มประเทศมหาอำนาจผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัฐเซีย และ จีน ได้รวมตัวกันเป็นสหประชาชาติ ประกาศปฏิญญาสากล ฯ นี้ออกมา มิได้มีสถานะที่ผูกพันรัฐทางกฎหมาย แต่ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ประเทศต่าง ๆ ยอมรับที่จะให้การเคารพ จนอาจถึงขั้นเป็นกฎหมายจารีต (customary law) ปฏิญญาสากล ฯ ฉบับนี้ประกอบด้วยส่วนแรกเป็นอารัมภบท และบทบัญญัติ ๓๐ มาตรา ที่กำหนดสิทธิมนุษยชนครอบคลุมถึงเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่พึงได้รับ ไม่ว่าชายหรือหญิง โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพและความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะได้รับมาตรฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ สิทธิในการแสวงหาและได้ที่พักพิงในประเทศอื่นเพื่อหนีภัยการประหัตประหาร สิทธิในการมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น สิทธิในการศึกษา เสรีภาพในความคิดมโนธรรมและศาสนา สิทธิในเสรีภาพจากการถูกทรมานและการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ปฏิญญาสากล ฯ ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย จึงไม่มีผลในเชิงบังคับให้ต้องปฏิบัติ แต่เพื่อมิให้หลักการเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเพียงแค่อุดมการณ์ จึงได้มีการร่างตราสารเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ด้านสิทธิมนุษยชนขึ้น เพื่อให้รัฐทั้งหลายยอมรับพันธกรณีโดยการเข้าเป็นภาคี ในลักษณะอนุสัญญา หรือกติการะหว่างประเทศ มีจำนวนหลายฉบับ หลายด้าน ปัจจุบันประเทศไทยได้ยอมรับเข้าเป็นภาคีแล้ว จำนวน ๗ ฉบับ ได้แก่

(๑) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: CEDAW) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๘

(๒) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕

(๓) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๐

(๔) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

(๕) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: ICERD) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

(๖) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

(๗) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

โดยแต่ละฉบับ รัฐบาลไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม และต้องรายงานการปฏิบัติให้กับคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามสนธิสัญญานั้น ๆ เพื่อพิจารณาว่า ประเทศไทยได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณีทั้ง ๗ ฉบับ หรือไม่ มีปัญหา หรืออุปสรรคใด และจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็ถูกติดตามโดยกลไกของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ เพื่อพิจารณาสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยตามกระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) ซึ่งประเทศไทยต้องทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ส่งให้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Human Rights Council) (HRC.) ทุกปี และการประชุม UPR. ที่นครเจนีวาเมื่อเดือน มีนาคม ๒๕๕๕ มีข้อเสนอแนะให้ประเทศไทยรับมาดำเนินการ รวมทั้งสิ้น ๑๓๔ ข้อ ในจำนวนนี้มีประเด็นเรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิตของประเทศไทยรวมอยู่ด้วย

นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาอีก ๒ ฉบับ อยู่ในขั้นตอนที่ประเทศไทยถูกเรียกร้องให้เข้าเป็นภาคี คือ (๑) อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ และ (๒) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว

อนึ่ง นอกจากอนุสัญญา และกติการะหว่างประเทศ ๗ ฉบับ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีอนุสัญญาอื่น ๆ ของสหประชาชาติ เรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอีกหลายฉบับ ซึ่งประเทศไทยยังมีได้เข้าไปผูกพัน เช่น

- อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย
- อนุสัญญาการห้ามค้าทาส
- อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์
- อนุสัญญาว่าด้วยสถานะคนไร้รัฐ
- อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติและการปฏิบัติต่อเชลยและผู้บาดเจ็บในการสู้รบ รวมถึงการปฏิบัติต่อนักโทษ และการคุ้มครองพลเรือน หรือมักเรียกว่ากฎหมายมนุษยธรรม
- อนุสัญญาต่างๆ ในการคุ้มครองแรงงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

อนุสัญญา และกติการะหว่างประเทศเหล่านี้ มีฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้นเมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคี และมีพันธกรณีผูกพันแล้ว ย่อมมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติ หรือข้อกำหนดต่าง ๆ และจะถูกเฝ้าติดตามตรวจสอบโดยคณะกรรมการชุดต่าง ๆ และกระบวนการ UPR. ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งประชาชาติ สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิมนุษยชน และโทษประหารชีวิต จะมีสำนักงานข้าหลวงใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ ทำหน้าที่เฝ้าติดตามตรวจสอบการปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ ทั้งวิธีการรับรายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี และวิธีส่งคณะเจ้าหน้าที่ออกไปติดตามดูแลในพื้นที่ตามโอกาส และเวลาที่เหมาะสม

๓.๕ พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

ถ้าจะกล่าวว่า สิทธิมนุษยชน เป็นวลีใหม่สำหรับสังคมไทย ก็คงไม่ผิดจากความจริง เพราะคำว่า สิทธิมนุษยชน เพิ่งจะเริ่มมีบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ นี้เอง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๕๕ , ๒๐๐ และ พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยที่ก่อนหน้านี้จะไม่มีกฎหมายฉบับใด ๆ บัญญัติถึงถ้อยคำนี้ไว้ จะมีก็แต่คำว่า สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค เท่านั้น แม้ว่าประเทศไทยจะมีพันธกรณีเป็นภาคีผูกพันกับอนุสัญญาระหว่างประเทศหลายฉบับก็ตาม แต่ถ้า

พิจารณาด้านเนื้อหาของเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ย่อมเข้าใจได้ว่าเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนนั่นเอง

ผลจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีตามสนธิสัญญา อนุสัญญา กติการะหว่างประเทศ ดังกล่าว เป็นแรงกระตุ้น และผลักดันที่สำคัญทำให้สังคมไทยเกิดความตื่นตัว เรียกร้องเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งรวมถึงสิทธิ เสรีภาพ โดยถือว่าเป็นสาระสำคัญที่อยู่ควบคู่กับบุคคลทุกคน และมีกลไกรับรอง ปกป้อง ค้ำครอง การดำรงคงอยู่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ถูกตัดทอนริดรอน หรือถูกละเมิด ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ บัญญัติไว้ว่า “สิทธิ และเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมายทั้งปวง ” มาตรา ๘๒ บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริม สัมพันธ์ไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ ”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ และ มาตรา ๘๒ ดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๑ มาตรา ๔ มีบทบัญญัติให้การรับรอง ค้ำครองการ ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่เดิมด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าแม้ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองในลักษณะพิเศษ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ยังคงให้ความคุ้มครองหลักสิทธิมนุษยชนไว้เช่นเดิมทุกประการ ได้แก่ การปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาทั้ง ๕ ฉบับ และกติการะหว่างประเทศ ๒ ฉบับ

๔. การกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับโทษประหารชีวิตของประเทศไทย

โดยที่ประเทศไทย มีการลงโทษประหารชีวิต ใช้กับผู้กระทำความผิดอาญามาตั้งแต่ยุคโบราณตลอดมานับร้อย ๆ ปี ด้วยวิธีต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

และได้เปลี่ยนจากวิธีการใช้ดาบตัดศีรษะเป็นใช้ปืนยิงเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๗ ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๕๖ เปลี่ยนเป็นวิธีฉีดด้วยยา หรือสารพิษให้ตาย จนกระทั่งปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันมีเสียงเรียกร้องจาก องค์การด้านสิทธิมนุษยชนจากต่างประเทศ ให้ประเทศไทยยกเลิกโทษประหารชีวิต โดยมีเหตุผลว่า โทษประหารชีวิตขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน การจะได้คำตอบสำหรับข้อเรียกร้องดังกล่าว ควรจะต้อง พิจารณา ๒ ประเด็น คือ

๔.๑ ปัจจัยด้านหลักสิทธิมนุษยชน

(๑) ปัจจัยภายนอก

(๑.๑) พันธกรณีระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันตามรัฐธรรมนูญ

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (ICCPR)

ข้อ ๖ (๑) กำหนดไว้ว่ามนุษยชนทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด (right to life) จะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ (arbitrarily deprived of life)

ข้อ ๖ (๒) โทษประหารชีวิตจะทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมาย (most serious crimes)

ข้อ ๗ การลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะกระทำมิได้

- อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (CAT)

ข้อ ๑๖ รัฐจะต้องป้องกันมิให้มีการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือ ย่ำยีศักดิ์ศรี

(๑.๒) ข้อเรียกร้องจากคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council) (HRC.) ให้ประเทศไทยระงับใช้ หรือยกเลิกโทษประหารชีวิต

(๑.๓) ข้อเรียกร้องจากองค์การนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International) ให้ ประเทศไทยยกเลิกโทษประหารชีวิต และเปลี่ยนเป็นจำคุกตลอดชีวิต

(๒) ปัจจัยภายใน

(๒.๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุกฉบับให้การรับรองและคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของบุคคล

(๒.๒) แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๕๒ – ๒๕๕๖) กำหนดให้ ยกเลิกโทษประหารชีวิต โดยเปลี่ยนเป็นจำคุกตลอดชีวิต ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๖

(๒.๓) ร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๗ – ๒๕๖๑) ขณะนี้อยู่ระหว่างนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา กำหนดให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต โดยเปลี่ยนเป็นจำคุกตลอดชีวิต ภายในปี พ.ศ.๒๕๖๑

(๒.๔) ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) มีมติ ๖:๑ เสียง เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๖ ให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตและไม่ควรกำหนดโทษประหารชีวิตในความผิดฐานอื่นเพิ่มขึ้นอีก

(๒.๕) เสียงเรียกร้องจากสังคม และนักการเมืองบางกลุ่ม เสนอให้ลงโทษประหารชีวิตกับอาชญากรรมร้ายแรงอย่างจริงจัง และควรริบประหารโดยเร็วหลังจากศาลตัดสิน

(๒.๖) ท่าทีของรัฐบาลไทย เมื่อปี ๒๕๕๐, ๒๕๕๑ ประเทศไทยเคยออกเสียงคัดค้าน การพักใช้โทษประหารชีวิต ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๕๓, ๒๕๕๕ ประเทศไทย เปลี่ยนท่าทีเป็น งดออกเสียง และเดือน ธันวาคม ๒๕๕๙ จะมีการประชุมเรื่องนี้อีก จึงต้องติดตามท่าทีของรัฐบาลไทยว่าจะไปในทิศทางใด

๔.๒ แนวทางเลือกการกำหนดยุทธศาสตร์

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในด้านหลักสิทธิมนุษยชน กับโทษประหารชีวิตดังกล่าวในข้อ ๔.๑ แล้ว มีข้อเสนอว่ารัฐบาลของประเทศไทย ควรจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องโทษประหารชีวิต ให้มีความชัดเจนว่าจะก้าวไปในทิศทางใด การหยุดนิ่งเงยบอยู่จุดเดิมจะเป็นครหาของประชาคมโลก และก่อปัญหาให้กับหน่วยระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ รวมถึงกระบวนการอภัยโทษ จึงมีข้อเสนอแนวทางเลือกเพื่อยุทธศาสตร์เกี่ยวกับโทษประหารชีวิต โดยมีความเข้มข้นจากน้อยไปหามาก ดังนี้

(๑) ประกาศนโยบายของฝ่ายบริหาร ให้พักใช้โทษประหารชีวิตสำหรับความผิดอาญาบางประเภท

(๒) ประกาศนโยบายของฝ่ายบริหาร สำหรับความผิดอาญาทุกประเภท

(๓) ออกกฎหมายยกเลิกโทษประหารชีวิต สำหรับความผิดอาญาบางประเภท โดยเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต

(๔) ออกกฎหมายยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดอาญาทุกประเภท โดยเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต

(๕) กำหนดเงื่อนไขการลดโทษจำคุกตลอดชีวิตให้เกิดความเหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ

การดำเนินยุทธศาสตร์ ตามข้อ ๑ – ๕ ข้างต้น ควรมีขั้นตอน และกรอบเวลาที่เหมาะสม เชื่อมโยงสัมพันธ์กับความรู้สึคนึกคิดของสังคม สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ และไม่เป็นการก้าวท้าว หรือกระทบอำนาจหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ ซึ่งเป็นหนึ่งในสามอำนาจรูปไทย

๕. สรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

(๑) โทษประหารชีวิตเป็นโทษทางอาญาที่รุนแรงที่สุด เพราะถึงขั้นทำลายล้างชีวิตผู้กระทำความผิด ซึ่งมีใช้ทั่วโลกมาตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ วิธีประหารชีวิตมีหลายรูปแบบ เช่น ทบตี แขนวคอง นั่งเก้าอี้ไฟฟ้า ตัดศีรษะด้วยวิธีการต่าง ๆ ใช้ปืนยิง และฉีดสารพิษเข้าร่างกาย

(๒) การลงโทษประหารชีวิต เป็นความคิดตามทฤษฎีอาชญาวิทยา ๓ ทฤษฎี คือ เพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution), เพื่อข่มขู่ (Deterrence) และเพื่อตัดโอกาสการกระทำผิด (Incapucitation)

(๓) ข้อมูลล่าสุด เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ประเทศต่าง ๆ ในโลก จำนวนทั้งหมด ๑๘๘ ประเทศ มีแนวทางเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต โดยสรุป ดังนี้

๘๗ ประเทศ ยกเลิก โทษประหารสำหรับความผิดทางอาญาทุกประเภท

๘ ประเทศ ยกเลิก โทษประหารสำหรับความผิดทางอาญาทั่วไปเท่านั้น

๑๕ ประเทศ ยกเลิก โทษประหารในทางปฏิบัติ

๕๘ ประเทศ ยังคงบทลงโทษประหาร รวมทั้งประเทศไทยด้วย

(๔) ในทวีปยุโรปทุกประเทศยกเลิกโทษประหารชีวิตหมดแล้ว ยกเว้น เบลารุส เพียงประเทศเดียวที่ยังมีโทษประหารชีวิต และข้อมูลล่าสุดได้ประหารชีวิตไป ๒ ราย เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๔

(๕) สำหรับสหรัฐอเมริกา ข้อมูลปี ๒๕๕๖ ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว ๑๘ มลรัฐ คงเหลือ ๓๒ มลรัฐ ที่ยังมีโทษประหารชีวิต และเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๕ สนับสนุนให้มีโทษประหารชีวิตต่อไป

(๖) ประเทศจีน มีสถิติลงโทษประหารชีวิตมากที่สุดในโลก เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๔ ถัดลงไป คือ อิหร่าน และอิรัก ตามลำดับ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

เอกสารทางวิชาการส่วนบุคคลฉบับนี้ ขอเสนอแนะไว้ ๒ ประการ คือ

(๑) ตามหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิการมีชีวิตเป็นสิทธิของมนุษย์ การลงโทษประหารชีวิตจึงเป็นการปฏิเสธสิทธิการมีชีวิต และขัดกับหลักของทุกศาสนา แต่มีข้อคิดคำนึงที่ไม่ควรมองข้าม คือ มนุษย์ผู้จะอ้างสิทธิการมีชีวิต จะต้องเป็นผู้บริสุทธิ์ และอยู่ในศีลธรรมตามหลักศาสนาเท่านั้น อาชญากรร้ายแรงถือได้ว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ และฝ่าฝืนหลักศาสนา จึงต้องพิจารณาว่ามีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ ที่สังคมจะยินยอมให้เขาอ้างสิทธิการมีชีวิตได้ เพราะเขามีข้อแตกต่างกับมนุษย์ผู้บริสุทธิ์ทั่วไป

(๒) ตามข้อเรียกร้องเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต ถึงเวลาที่รัฐบาลของประเทศไทยจะต้องเร่งกำหนดยุทธศาสตร์เรื่องนี้ให้ชัดเจนว่าจะก้าวไปสู่เป้าหมายใด โดยมีแนวทางเลือกที่เสนอไว้ในข้อ ๔.๒ และควรมีกรอบเวลาไว้อย่างมีลำดับ และมีขั้นตอน เพื่อสร้างความเข้าใจกับสังคมทั้งภายในประเทศ และสากลระหว่างประเทศด้วย

พลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนั้ด

นักศึกษาลัทธิสุตร “หลักนิติธรรม เพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ ๒

สิงหาคม ๒๕๕๗